

1.1. Mezinárodní prvek – základní element sportovního práva

Sportovní právo nemůže být chápáno samostatně ve vnitrostátním měřítku a debata o jeho regulaci musí být umístěna do evropského a širšího mezinárodního kontextu.¹⁰ Sportovní právo není vázáno jen na národní legislativu, ale obsahuje značný originální mezinárodní prvek.¹¹ To podtrhuje např. zkušenost Komise ve zprávě o Evropském modelu sportu (*European Model of Sport*),¹² ve které Komise identifikovala existující pyramidovou strukturu sportovních organizací. Na nejnižší pomyslné úrovni pyramidy jsou kluby, líheň nových sportovních talentů. Nad nimi stojí regionální, resp. národní, federace jež regulují veškerou agendu v rámci své sportovní disciplíny a kterou zastupují v evropských a mezinárodních federacích.¹³ Na vnitrostátní úrovni se národní sportovní federace sice stanou lehkým terčem regulace národního práva, ale zároveň jsou vázané ve své výkonné činnosti a při přijímání svých norem pravidly mezinárodních federací, kde jsou sdružené.¹⁴ Např. národní fotbalové asociace jsou sdružené v Mezinárodní fotbalové federaci (FIFA) se sídlem ve Švýcarsku. FIFA organizuje fotbal na mezinárodní úrovni, je rozdělena do konfederací, které sdružují národní asociace jednotlivých kontinentů.¹⁵ Veškerá pravidla organizace fotbalu musí být schválena organizací FIFA. Tato pravidla jsou závazná pro národní asociace, a tím i pro jejich členy, včetně fyzických osob, např. profesionálních hráčů. Pokud tedy sportovec uzavře profesionální vztah s klubem, je vázán veškerými uvedenými pravidly, včetně např. disciplinární pravomoci sportovní asociace.¹⁶

¹⁰ GARDINER A KOL., *Sports Law*, 2. vyd, str. 101 (a také str. 44).

¹¹ BELOFF, KERR, DEMETRIOU, kteří na str. 5. jejich publikace upozorňují na silné spojení mezinárodní soutěže, komerčního zájmu a veřejné poptávky, které pak společně napájí vývoj právních pohledů specifických pro sport. Tím je dána sportovnímu právu původní nálepka mezinárodního charakteru.

¹² *European Model of Sport*, konzultační dokument (1998), DG X, Brusel, <http://europa.eu.int/comm/sport/index/html>, str. 2 (dále jen *European Model of Sport*).

¹³ *European Model of Sport*, str. 3; na evropské úrovni např. evropské sportovní federace dovolují členství jedné národní federaci z každé země. Podobně u olympijských disciplín, které mají zastoupení prostřednictvím nevládních mezinárodních federací.

¹⁴ FOSTER K., *How Can Sport be Regulated?*, in Osborn G. (editors), *Law and Sport in Contemporary Society*, London, Frank Cass (dále jen Foster, *How Can Sport be Regulated?*), str. 277.

¹⁵ Popis struktury fotbalového sektoru viz např. níže řešené rozsudky *Bosman*, *Piau* či www.fifa.com.

¹⁶ Podobně například ustanovení č. 14 písm. c) směrnice regulující činnost hráčských agentů s licencí vydanou Českomoravským fotbalovým svazem, která implementuje pravidla FIFA zakazující kontaktovat hráče, jenž je smluvně vázán s klubem, s cílem přesvědčit jej, aby ukončil předčasně svoji smlouvu, nebo aby nedodržel či porušoval práva a povinnosti

Pokud je s nějakým výsledkem případ uzavřen u disciplinární komise, nelze se na tomto místě nezmínit o Arbitrážním soudu pro sport (CAS) se sídlem v Lausanne, protože mnoho sportovních asociací ve svých stanovách akceptovalo jurisdikci CAS, následkem čehož se lze odvolat k tomuto tribunálu od orgánu dané sportovní asociace, čímž se dostane řešený případ do jurisdikce mezinárodní.¹⁷ Někteří autoři upozorňují, že CAS vytváří speciální mezinárodněprávní soubor práva ve vztahu ke sportu.¹⁸

Je tady diskutabilní, zda existuje vztah mezi sportem a právem ve smyslu „sport a právo“, či zda je legitimní užívat termín „sportovní právo“. U vnitrostátní úpravy by mohlo jít v takovém sporu o remízu, avšak u mezinárodněprávních vztahů ke sportu musíme hovořit o procesu mezinárodního sportovního práva.¹⁹ Definici sportovního práva v tomto smyslu nabízejí Beloff, Kerr, Demetriou v následující formulaci: „Jde o pevně nevymezený, ale stále více kohezní soubor norem regulující praxi sportu a řešící spory ve sportu.“²⁰ Nafziger nabízí zajímavý postřeh, když porovnává vliv mezinárodních organizací na Spojené státy: role Mezinárodního olympijského výboru, mezinárodních sportovních federací, Arbitrážního soudu pro sport (CAS) je ihned druhá nejsilnější po misi Mezinárodního výboru Červeného kříže a jeho implementaci humanitárního práva.²¹ Nafziger dodává, že právě u Spojených států tomu přitom bývá naopak – právo americké se snaží ovlivnit právo mezinárodní.

EU je také vhodný příklad. Pro Evropskou unii, reprezentující určitou regionální skupinu států, je interpretace Evropského soudního dvora zcela zásadní (členské státy na instituce EU delegovaly značné pravomoci).

ve smlouvě specifikované. Tento princip nápadně připomíná anglický delikt z oblasti *law of torts – interference with contract or business* (ROGERS W.V.H., *Winfield and Jolowicz on Tort*, Sweet and Maxwell, 1998, 15. vyd. str. 618), který se rázem objeví v kontinentální jurisdikci české asociace.

¹⁷ O roli CAS viz např. REEB M., *The Role and Functions of the Court of Arbitration for Sport (CAS)*, ISLJ, 2002/2, str. 24 nebo publikace k dvacetiletému výročí činnosti tohoto tribunálu *The Court of Arbitration of Sport 1984 – 2004*, Blackshaw I., Siekmann R. C., Soek J. (eds.), T.M.C. Asser Press, 2006. O tomto orgánu bude pojednáno podrobně níže v této knize.

¹⁸ GARDINER A KOL., *Sports Law*, 2. vyd. str. 260; dále např. NAFZIGER J., *Lex Sportiva*, *International Sports Law Journal*, 2004, 5-6, str. 3; FOSTER K., *Lex Sportiva and Lex Ludica: the Court of Arbitration for Sport Jurisprudence*, *Entertainment and Sports Law Journal*, Volume 3, Number 2, <http://www2.warwick.ac.uk>.

¹⁹ To dovozuje NAFZIGER J., *Comments on Applying International Sports Law in the United States*, *International Sports Law Journal*, 2002/3 (dále jen NAFZIGER, *Comments on Applying International Sports Law in the US*), str. 9.

²⁰ BELOFF, KERR, DEMETRIOU, str. 6.

²¹ NAFZIGER, *Comments on Applying International Sports Law in the US*, str. 9.

Právě tento soud, jak bude patrné z této práce, určitou představu o regulaci sportu v rámci Evropské unie vyjádřil a někteří autoři hovoří o tzv. *EC Sports Law and Policy*.²²

1.2. Mezinárodní sportovní právo – analogie s jinými odvětvími práva

Podle Rebecca Wallace se mezinárodní právo novodobě rozšířilo nejen co se týče subjektů, ale také z hlediska svého obsahu.²³ Sportovní normy přijaté nadnárodními organizacemi jsou podobnou směsí právních principů různých právních kultur jako třeba dnešní právo Evropské unie. Proč by nebylo možné v této souvislosti užít určitou kreativní paralelu s některými jinými pojmy? Dnes se běžně hovoří o tzv. *European contract law*, aniž by vůbec existovalo. Jak uvádí Lando, úprava evropského smluvního práva byla navržena na úrovni obecných principů, nikoliv pravidel, která zachází do detailů.²⁴ Podle něj bude trvat desetiletí, než dojde k dotvoření detailní úpravy. Christina Bamberg z univerzity v Göteborgu a členka pracovní skupiny pro vytvoření evropského smluvního práva odhaduje optimistické vize až na padesát let.²⁵ Některé principy reflektují představy, které zatím nebyly materializované v žádném právním systému a některé byly dokonce výtvorem fantazie.²⁶ Podle Gardinera sportovní právo pro-

²² WEATHERILL S., *Is the Pyramid Legal with EC Law?*, *International Sports Law Journal* 3-4, 2005, str. 3-4 (dále jen WEATHERILL, *Is the Pyramid Legal with EC Law?*; Parrish R., *Sports Law and Policy in the European Union*, Manchester University Press, 2003.

²³ WALLACE R., *International Law*, Thomson-Sweet and Maxwell, 4. vyd, 2002, str. 2 (dále jen Wallace, *International Law*). Autorka doplňuje na jiném místě publikace (str. 28), že systém mezinárodního práva je relativně mladý a jeho hranice jsou nadále rozšiřovány. Stejně tak diskuse v publikaci VAN STAVEREN H., *Why Sport Need Its Own Jurisdiction?*, *International Law and the Hague 750th Anniversary*, editor W.P. Heere, T.M.C. Asser Press, 1999, str. 229 a násl.

²⁴ LANDO O., *A Short Introduction To the Principles of European Contract Law* (dále jen LANDO, *Short introduction to Contract Law*), ERA-Forum Special Issue, *scripta iuris europaei*, Towards a European Civil Code, *Reflections on the Codification of Civil Law in Europe*, edited by Barrett G., Bernardeau L., Academy of European Law (ERA), Trier, 2002, str. 59.

²⁵ Její přednáška na konferenci „European Contract Law in the Acquis Communautaire“, ERA, Trier, 17. listopadu 2005.

²⁶ LANDO, *Short introduction to Contract Law*, str. 59. Stejně tak jiné podobné prohlášení, které popisuje generální advokát Warner ve svém názoru k případu řešeného Evropským soudním dvorem č. 155/79 *AM and S Europe Ltd. v. Commission* [1982] ECR 1575, [1982] 2 CMLR 264, tj. „...francouzská vláda došla tak daleko, že podle ní v tomto rozhodnutí došlo k pokusu vpašovat do práva Společenství něco, co není nic víc než princip anglického práva“ (Evropský soudní dvůr v rámci spravedlivého procesu uznal právo privilegovaného vztahu mezi klientem a právním zástupcem ve vztahu ke Komisi EU při vyšetřování údajného porušení soutěžního práva, reflektoval tak principy společné členským státům).

žívá to samé co jiné právní disciplíny v nedávné minulosti, tj. například pracovní právo, které je založeno původně na právu smluvním, ale v důsledku nárůstu legislativy pro pracovní prostředí vzniklo postupně pracovní právo.²⁷ Další publikace ve srovnání se sportovním právem v úplně jiné oblasti nabízí ještě kreativnější titul: *holiday law*,²⁸ tedy jaké-si prázdninové právo.²⁹

1.3. Sport u soudu

Původní vztah evropské justice ke sportu vyhodnotil generální advokát Evropského soudu Lenz konstatováním, že sice podle Evropského soudního dvora „ustanovení o volném pohybu osob dle Smlouvy o ES nezakazují tvorbu pravidel vyřazujících zahraniční hráče z určitých zápasů z toho důvodu, že tato pravidla nejsou ekonomické povahy a vztahují se ke kontextu těchto zápasů, přičemž jsou čistě sportovního charakteru (např. zápasy mezi národními týmy).“³⁰ Nelze nicméně považovat za přesvědčivé ty důvody, na jejichž základě soud svoji argumentaci opřel.³¹ Podle Van Staverena, v souvislosti s výše uvedenou výjimkou národních týmů, je stanovisko soudu spíše „emocionální, než právní.“³² Sport není navíc explicitně upraven v zakládajících smlouvách EU.³³

Dále, co se týče specifického přístupu ke sportu, Evropský soudní dvůr, stejně jako např. Arbitrážní soud pro sport (CAS), preferuje teleologickou

²⁷ GARDINER A KOL., *Sports law*, 2.vyd., str. 100. Autoři dále odkazují např. na „*Computer Law*“.

²⁸ GRANT D., MASON S., *Holiday Law*, London, Thomson-Sweet and Maxwell, 3. vyd., 2003.

²⁹ Dále WEATHERILL S., *Harmonisation: How Much, How Little?* (2005) *European Business Law Journal*, str. 534-5 nabízí další „akademické sub-disciplíny“ jiných autorů: *European Consumer Law* (Evropské právo spotřebitele – Howells G., Wilhelmsson T. či Stuyck J.), *European Environmental Law* (Evropské právo životního prostředí – Scott J.), *EU Employment Law* (Evropské pracovní právo – Kenner J.) či *EU Health Care Law*, resp. *Social Law* (Evropská regulace zdravotnictví, sociálního zabezpečení – Hervey T.) Kučera Z. v publikaci *Mezinárodní právo soukromé*, 6. vydání, nakl. Doplněk, 2004, na str. 33 také uvádí, že „lze vytvořit účelové soubory právních norem, které jsou předmětem literárního zpracování a jsou nebo mohou být i zvláštními předměty výuky...“ Jako příklady uvádí mj. mezinárodní právo obchodní nebo mezinárodní právo námořní, letecké, železniční atd.

³⁰ Rozhodnutí *Dona v. Mantero*, odst. 12, 14 či odst. 19.

³¹ Odst. 139 jeho názoru ke kauze *Bosman*.

³² VAN STAVEREN T. H., *The Bosman Ruling and Nationality Clauses, A critique of the Treatment of Nationality Clauses in the Jurisprudence of the European Court of Justice*, *International Sports Law Journal*, Asser International Sports Law Centre, 2002/1, str.15 (dále jen VAN STAVEREN, *Bosman Ruling and Nationality Clauses*).

³³ Zejména je v této souvislosti vhodné nezapomenout na čl. 5 odst. 1 Smlouvy o ES.

interpretaci. U Evropského soudního dvora je to cíl Smlouvy o ES dle čl. 2. U Arbitrážního soudu CAS pak cíl pravidel sportovní asociace „v rámci rozeznání úmyslu tvůrce.“³⁴ K tomu lze uvést příklad z anglické judikatury soudce Brown Wilkinsona, který interpretoval termín *domicil* nikoliv ve striktním slova smyslu, známém z mezinárodního práva soukromého, ale v kontextu jeho užívání sportovní asociací vymezující způsobilost k účasti ve sportovní soutěži jako obyčejného slova.³⁵

Na základě těchto příkladů lze stavět názor, že něco jako sportovní právo má potenciál existovat. Beloff, Kerr a Demetriou diskusi k titulu sportovního práva uzavírají, že toto odvětví je podle nich zatím v počáteční fázi své existence, tedy nedisponuje přesně vymezenými mantinely. Nicméně základ právního prostředí či pozadí sportovního práva musí nutně vycházet z existujících právních odvětví. Nemůže být v izolaci a právník v oboru sportovního práva musí být erudován ve stávajících mimosportovních právních odvětvích.³⁶ Tato kniha si vybírá, s ohledem na své zaměření mezinárodněprávní, evropské aspekty sportovního práva. Významným atributem sportovního práva je jeho mezinárodní charakter, stejně jako právo Evropské unie nebo mezinárodní právo veřejné.³⁷ Od rozsudku *Bosman* se musejí sportovní funkcionáři vážně starat o právní názor Evropského soudního dvora i pokud jde o otázky, které jako by nebyly na první pohled pro evropské právo zajímavé.³⁸ Ve sportu, který je

³⁴ O arbitrážním soudu CAS viz dále níže v této knize.

³⁵ BELOFF, KERR A DEMETRIOU, str. 31.

³⁶ BELOFF, KERR A DEMETRIOU, str. 12. Králík uvádí ve své publikaci *Právo ve sportu*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2001 (dále jen KRÁLÍK, *Právo ve sportu*) „obsahovou klasifikaci sportovního práva“ do několika skupin: 1. Obecné normy, které svou povahou naplňují kategorii norem právních (na úrovni ústavních, zákonných nebo podzákonných norem), tedy „normy v nich obsažené jsou výlučně součástí pozitivního práva“. 2. Pojem sportovního práva je jen „lingvistická konstrukce“. Jde o „normy přijímané oficiálně sportovními organizacemi, federacemi, kongresy, kde k jejich přijetí existuje právní základ, např. zákony ponechaná možnost upravit své vnitřní poměry, které nemají povahu právních norem. Z toho vidíme, že označení „právo“ je pouze konstrukce bez skutečného právního obsahu. Jedná se ovšem o označení poměrně zažité, které reflektuje určitou primární autonomii vyznačující se ve sportovním hnutí organizovaným systémem a hierarchií sportovních norem, včetně aparátu sloužícího k jejich vynucování a uplatňování. 3. Normy obsažené v obou výše popsaných skupinách, tj. soubor právních i neprávních norem regulující sportovní vztahy. 4. Ad hoc přijatá pravidla, např. i na základě smluvních. 5. Pravidla nepsaná, tedy určité sportovní zvyklosti. 6. Sportovní pravidla regulující průběh sportovní disciplíny. 7. Veškeré regulativní mechanismy, které mohou ovlivňovat sportovní činnost.

³⁷ BELOFF, KERR A DEMETRIOU, str. 13 s dovětkem, že vymezit sportovní právo pouze na vnitrostátní aplikaci, např. „anglické sportovní právo“ by bylo fragmentované, neúplné a nepřiměřené, s omezeným užitkem.

³⁸ POMAHAČ R., PÍTROVÁ L., *Judikatura Evropského soudního dvora*, 2. díl, Linde, Praha, str. 171.

těsně strukturovaný, musí právníci prozkoumat mozaiku právního prostředí sportu s cílem zjistit obsah skutečných práv určitého účastníka soutěží.³⁹ Napříště tedy musí přihlížet zejména k judikatuře Evropského soudu v dosahu práva EU nebo CAS.

1.4. Jak regulovat sport? Obecné otázky

Problematiku sportu výstižně popisuje Pons následovně: „Pravidla pro organizaci sportovních soutěží (např. pravidla uzavřená mezi kluby soutěže) se velmi liší od těch pravidel, která regulují soutěž mezi průmyslovými firmami. Například pro sportovní kluby je zásadní, aby žádný z nich, účastníci se ročníku soutěže, nevypadl z této soutěže dříve (kvůli finančním potížím), jelikož tím by došlo k deformaci konečných výsledků. Proto jsou pravidla (organizace sportovních soutěží) nutná k tomu, aby zajistila minimální úroveň solidarity a rovnosti mezi nejsilnějšími a nejslabšími týmy soutěže a aby tato pravidla garantovala nejistotu sportovního výsledku soutěže.“⁴⁰

V jiném průmyslovém odvětví těžko najdeme zájem subjektů – klubů nevytlačit z obchodního trhu všechny své soupeře, jelikož by neměly s kým soutěž hrát, stejně jako zájem zajistit udržení rovnosti mezi kluby. Takovou rovnost se např. fotbalový sektor pokoušel zajistit platbou odstupného stávajícímu klubu profesionálního hráče za jeho přestup do jiného klubu.⁴¹ Pokud by vše záleželo jen na svobodném trhu, hrozilo by, že nejbohatší kluby spolknou veškeré bohatství a talenty.⁴² Odstupným bude tak potenciálně zabráněno výkupu hráčů bohatými kluby. Chudším klubům kompenzuje odstupné výchovu hráčů a hledání talentů. Zároveň tím bude zajištěna nejistota sportovního výsledku. Nejbohatší klub nebude permanentně vést ligu.

Monopol na úspěch je pro sport špatný a nepředvídatelné výsledky představují jeho klíčovou hodnotu.⁴³ Stejně tak, srovnáme-li trh z pohledu spotřebitele, jenž běžně nekupuje zboží od krachující společnosti. „Spotřebitel-fanoušek“ naopak podporuje svůj tým i v případě jeho úpadku. Takový

³⁹ BELOFF, KERR A DEMETRIOU, str. 27.

⁴⁰ PONS J. F., *Sport and European Competition Policy*, Annual Proceedings of the Fordham Corporate Law Institute, International Antitrust Law and Policy, Fordham Corporate Law Institute, 2000, Juris Publishing, Inc., str. 79 (dále jen PONS, *Sport and European Competition Policy*).

⁴¹ O této problematice níže v této knize podrobně řešený rozsudek *Bosman*.

⁴² FOSTER, *How Can Sport be Regulated?*, str. 267 a násl.

⁴³ FOSTER, *How Can Sport be Regulated?*, str. 268.

spotřebitel se lehce nepřeorientuje na klub z jiného regionu a jeho jediná alternativa je přestat se dívat na daný sport.⁴⁴ Nemluvě o potřebě redistribuce prostředků pro amatérský sport.⁴⁵

Na straně druhé stojí názor, že v důsledku komercializace sportovního odvětví je třeba tento průmysl regulovat jako každé jiné průmyslové odvětví (chránit tak spotřebitele, hráče apod). Volný trh nicméně vyřadí ekonomicky slabší subjekty.⁴⁶ Jsou fotbalové kluby finanční instituce s cílem zisku, nebo institucemi sociálními, odpovědnými širší veřejnosti spíše než akcionářům?⁴⁷ Jsou legální omezení jako jsou hráčské (cizinecké kvóty), tzv. přestupní okna (časově vymezené období pro přestupy sportovců), zákaz vlastnit více klubů jedním vlastníkem či povinnost uvolnit zdarma klubem hráče pro mezistátní utkání apod.?

1.5. Sport a právo EU – obecná charakteristika

Ačkoli sport je nepochybně velmi specifickým odvětvím, představují v současné době aktuální problém pokusy zjistit, jak specifický sport opravdu je a jak je jeho zvláštní statut reflektován v tvorbě relevantních předpisů komunitárního práva.⁴⁸ S tímto problémem souvisí situace, kdy veřejnost by ztratila zájem sledovat elitní sportovní soutěže, pokud by byly neorganizované dostupné pro všechny a bez měřítka přísných kritérií pro vstup jen těch nejlepších do těchto nejvyšších soutěží na úrovni národní a následně meziná-

⁴⁴ FOSTER, *How Can Sport be Regulated?*, str. 272.

⁴⁵ Např. Deklarace o sportu, učiněná u příležitosti přijetí Amsterdamské smlouvy, zdůrazňuje sociální význam sportu a apeluje na orgány EU, aby naslouchaly sportovním asociacím v případě závažných otázek, které se týkají sportu. Současně nabádají, aby byl brán ohled na amatérský sport.

⁴⁶ *Gambling on Success can cost teams dearly*, International Herald Tribune, 5.2. 2003. To kontrastuje se společensko-kulturním modelem, ve kterém podle Fostera jde o sportovní hodnoty, nejde o výdělečnou činnost a výdělek je čistě vedlejším produktem (*ancillary*). Tím sport tradičně byl, tedy sdružení subjektů, vůči kterým soudy moc nechtěly intervenovat. Šlo o soukromoprávní autonomii v rámci občanské společnosti, mimo volný trh. V čistě ekonomickém modelu jsou veškeré vztahy založeny na smluvním základu mezi ekonomickými subjekty a veřejnost je jaksi stranou. Jediným nástrojem kontroly je pak soutěžní právo, které zamezí zneužití dominantního postavení (FOSTER, *How Can Sport be Regulated?*, str. 271).

⁴⁷ FOSTER, *How Can Sport be Regulated?*, str. 268. Nyní řada fotbalových klubů má statut obchodních společností: DUCREY P., FERREIRA C., HUERTA G., MARSTON K., *UEFA and Football Governance: A New Model*, I.S.L.J. 2004/1-2, str. 83. The Golden Goal, časopis Forbes, 19.4. 2004, str. 22.

⁴⁸ WEATHERILL S., *Sports under EC Competition law and US Antitrust law*, Annual proceedings of the Fordham Corporate Law Institute, International Antitrust Law and Policy, Fordham Corporate Law Institute, 2000, Juris Publishing, Inc., str. 114 (dále jen WEATHERILL, *Sports under EC Competition law and US Antitrust law*).